

GÜNTER GRASS

Laudáció Christa Wolfra¹

Mi lehet szebb annál, kedves Christa, mint átadni Neked ezt a kétségkívül jelentős díjat még le nem zárult életművedért? A Német Könyvkereskedők Tözsdeegyesületének ünnepségszervezői csupán három röpket percet hagytak jóvá számomra a méltatásra. S mivel – ha ennek a látszat ellene szól is – nem Hollywoodban vagyunk, hanem Lipcse hagyományát és jelentőségét csorbíthatatlanul őrző könyvvására nyújtja a helyszínt az Előtted való tisztelgéshez, késlekedés nélkül a tárgyra térek.

A világirodalmi rangú íróhoz hazájában újra meg újra viták célkeresztjébe került; itt és odaát egyaránt. Velem, a kettészakított, majd az újraegyesült országban egyképpen ugyanez volt a helyzet. Ez mindkettőnknek becsületére válik, s egyben – jóllehet ezúttal fönt az ünnepi emelvényen – a székek közt, a pad alatt jelöli ki a helyünket. Első, számomra annak idején elérhető könyved, a *Kettészelt ég* megjelenésétől fogva, majd a *Ki volt Christa T.?*, a *Visszaperelt emlékezet*, illetve utóbb egy karcsú kötet, a *Mi marad meg?* (Was bleibt?) megjelenése nyomán műved és személyed egymással vitázó megítélések kiindulópontja. Kelet-német csonkító cenzorok és pöffeszkedő nyugati bírák-hóhérok gondoskodtak róla, hogy évtizedekig össznémet kíséretben legyen részed. Hajtotta őket a megosztás igyekezete. Csak olvasóid (akikhez én is számítom magamat) nem hagyták magukat megosztani. Minthogy nekik a számukra túlélési segédletet jelentő könyveid voltak fontosak, nem érdekelték őket a nyilvánosság terében körülöttük gerjesztett viták. Nem kísérték figyelemmel az ideológiai csatározásokat, hiszen tudták, hogy bizvást hagyatkozhatnak árnyalatfestő félhangjaidra és hasonlataid szuggesztivitására.

A generációnak, amelyhez mindketten tartozunk, nem-szűnően nehéz örökségterheléssel kellett útjának nekivágnia. Hogy soha nem fáradtál bele e súlyos teher cipelésébe, hogy soha nem próbáltad lehengeríteni magadról, mi több, sikerült átmentened a határon, a nyelvi határon is a német törmelékköveket, és az emlékezést segítő teherként ránk, olvasóidra tesztálnod őket, mindezért köszönet illet.

Miben áll a szolgálatod? Abban, hogy nyitva hagyod a sebet. Hogy újra meg újra fölteszed a kérdéseidet. Még a röpket pillanatot sem hagyod reflektálatlanul tovatűnni. Hogy a folyamatosan ellenőrzötten tárgyilagos nyelvészet szigorával vizsgálod és ítéled meg önmagad. Hogy a személtelű fölhalmozott anyag ellenállását keresed. Észleled és elemzed az üzemműveket. Hagyományozott mítoszokat keltesz új életre, hogy érezzük elevenségüket². Mindez a becsületedre válik.

És a fájdalom, ahogyan éleslátóvá tesz, és ahogyan az emlékezésben fölveri tetszhalálukból a korábban elszenvedett fájdalom emlékeit. Legújabb könyvedre, a *Leibhaftig*³ című elbeszélésre gondolva mondom ezt. Ebben, saját szavaddal, „belső régészeti kutatást” folytatasz, rétegről rétegre egyre mélyebbre hatolva. Olyan írásfolyamat ez, amely a megismételt műtét után serkentőként használja a fájdalmat, hogy megtapasztalja a másikat, a nem testi kint. Olvasás közben az történt velem, ami alighanem számos más olvasóddal is: úgy követtelek a falakon ütött résekben át egy alagúttrendszerbe, mintha az a sajátom lett volna. Magával csábító és saját magunkhoz elvezető könyv, amely elől nem lehet kitérni. Am ez egész életművedre áll, amely itt ma méltó elismerésben részesül.

Tatár Sándor fordítása

- 1 A *Deutscher Bücherpreis* (Német Könyvdíj; az évről évre a Frankfurti Könyvvásáron átadott, szintén a Német Könyvkereskedők Tözsdeegyesülete által alapított rangos irodalmi díj, a *Deutscher Buchpreis* elődje) 2002-ben, a Lipcsei Könyvvásáron történt átadásakor elhangzott méltatás. (A díjat – egy Günter Grass tervezte bronzplasztikát – 2002 és 2004 között ítéltek oda.) [A ford.]
- 2 Az előző mondatban utalás Christa Wolf 1986-ban írt és megjelent *Üzemművek* (*Störfall*) című naplóregényére, amely egyebek közt a csernobili atomreaktor-katasztrófáról szól. Itt az utalás az íróhoz 1983-ban (a két Németországban egyidejűleg megjelent *Kassandra* című regényére vonatkozik. [A ford.]
- 3 Nem egykönnyen fordítható szó; körülbelül *megtestesült/megtestesülve, testet öltött/öltve*-ként lehet visszaadni a jelentését. [A ford.]